

med de samme teoretiske udgangspunkter, som er grundlaget for analyser af andre store offentlige organisationer på nationalt og kommunalt niveau. Der hvor forskellen viser sig, er i den politiske ledelse. En svag kommission med begrænset legitimitet og få magtmidler er helt afhængig af de nationale regeringer og deres administration. Men også der har vi teorien, metoderne og de delvis sammenlignelige fænomener fra nationalt og subnationalt niveau, som kan give analysen af det der ofte beskrives som et egenartet fænomen et komparativt og generelt perspektiv.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Hans Mouritzen, *External Danger and Democracy: Old Nordic Lessons and New European Challenges*, Aldershot: Dartmouth, 1997, 173 s., GBP 39.50.

I forbindelse med Suez-krisen i 1956 konkluderede Jean Monnet, at vi europæere kun kan "vinde prestige, uafhængighed og fremskridt i en enhed, der støtter sig på en fælles indsats" (se Monnets *Mit Liv*). Monnets medarbejder, Louis Armand, foreslog vittigt at man "burde rejse en statue af Nasser, grundlæggeren af det europæiske fællesskab". Mouritzen beskæftiger sig i den her anmeldte bog med en lignende problemstilling: Hvordan er forholdet mellem eksterne udfordringer og internt sammenhold?

Mouritzens teoretiske udgangspunkt er klassisk sociologisk konfliktteori, konkret Georg Simmels *Der Streit* (1904) og, især, Lewis Cosers *The Functions of Social Conflict* (1956). Undervejs udskif-

ter Mouritzen dog begrebet "konflikt" med begrebet "fare" og undersøger dernæst forbindelsen mellem eksterne farer og internt sammenhold/centralisering. Teoridiskussionen gennemføres ikke blot i al almindelighed, men på forskellige analyseniveauer (individ, gruppe, nation etc.) - og diskussionen fører frem til den noget overraskende slutning, at forbindelsen ikke blot er en forbindelse: Den konstituerer en teori (p. 10). Desuden, og det synes vigtigt for Mouritzen at pointere, har vi at gøre med en teori som repræsenterer et enestående eksempel på kumulativ forskning i samfundsvidenskabene. Man kan ganske enkelt finde tesen om den ydre *Federator* i et utal af forskellige discipliner og på et utal af forskellige analyseniveauer.

Bogens empirisk-analytiske del omhandler først det fænomen, som Mouritzen kalder "Old Nordic Lessons", dvs. hvordan Danmark reagerede på den nazistiske fare i 1930'erne og på besættelsen i 1940; hvordan Sverige i 1939 reagerede på ophobningen af farer omkring sig; og hvordan Finland siden 1944 har reageret på eksterne farer. Analysen af de fire cases forventes *a priori* at bekræfte hovedtesen og sådan går det da også. Dernæst analyserer Mouritzen hvordan bogens hovedtese "reagerer" på tre "potentielt afvigende" cases: Tjekkoslovakiet i 1939, Vichy-regeringen i Frankrig i 1940, og den svensk/sovjetiske "Whiskey on the Rocks" ubåds-affære i 1982. Her går det kun delvist som forventet. Den tredje case viser sig at være en ægte afvigelse. Hændelsen viser, at der skal mere end en sovjetisk ubåd, grundstødt nær den svenske flådebase i Karlskrone, til at styrke sammenholdet i det svenske udenrigspolitiske establishment.

Herefter skifter bogen karakter. Mouritzen går nemlig over til en analyse af,

med de samme teoretiske udgangspunkter, som er grundlaget for analyser af andre store offentlige organisationer på nationalt og kommunalt niveau. Der hvor forskellen viser sig, er i den politiske ledelse. En svag kommission med begrænset legitimitet og få magtmidler er helt afhængig af de nationale regeringer og deres administration. Men også der har vi teorien, metoderne og de delvis sammenlignelige fænomener fra nationalt og subnationalt niveau, som kan give analysen af det der ofte beskrives som et egenartet fænomen et komparativt og generelt perspektiv.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Hans Mouritzen, *External Danger and Democracy: Old Nordic Lessons and New European Challenges*, Aldershot: Dartmouth, 1997, 173 s., GBP 39.50.

I forbindelse med Suez-krisen i 1956 konkluderede Jean Monnet, at vi europæere kun kan "vinde prestige, uafhængighed og fremskridt i en enhed, der støtter sig på en fælles indsats" (se Monnets *Mit Liv*). Monnets medarbejder, Louis Armand, foreslog vittigt at man "burde rejse en statue af Nasser, grundlæggeren af det europæiske fællesskab". Mouritzen beskæftiger sig i den her anmeldte bog med en lignende problemstilling: Hvordan er forholdet mellem eksterne udfordringer og internt sammenhold?

Mouritzens teoretiske udgangspunkt er klassisk sociologisk konfliktteori, konkret Georg Simmels *Der Streit* (1904) og, især, Lewis Cosers *The Functions of Social Conflict* (1956). Undervejs udskif-

ter Mouritzen dog begrebet "konflikt" med begrebet "fare" og undersøger dernæst forbindelsen mellem eksterne farer og internt sammenhold/centralisering. Teoridiskussionen gennemføres ikke blot i al almindelighed, men på forskellige analyseniveauer (individ, gruppe, nation etc.) - og diskussionen fører frem til den noget overraskende slutning, at forbindelsen ikke blot er en forbindelse: Den konstituerer en teori (p. 10). Desuden, og det synes vigtigt for Mouritzen at pointere, har vi at gøre med en teori som repræsenterer et enestående eksempel på kumulativ forskning i samfundsvidenskabene. Man kan ganske enkelt finde tesen om den ydre *Federator* i et utal af forskellige discipliner og på et utal af forskellige analyseniveauer.

Bogens empirisk-analytiske del omhandler først det fænomen, som Mouritzen kalder "Old Nordic Lessons", dvs. hvordan Danmark reagerede på den nazistiske fare i 1930'erne og på besættelsen i 1940; hvordan Sverige i 1939 reagerede på ophobningen af farer omkring sig; og hvordan Finland siden 1944 har reageret på eksterne farer. Analysen af de fire cases forventes *a priori* at bekræfte hovedtesen og sådan går det da også. Dernæst analyserer Mouritzen hvordan bogens hovedtese "reagerer" på tre "potentielt afvigende" cases: Tjekkoslovakiet i 1939, Vichy-regeringen i Frankrig i 1940, og den svensk/sovjetiske "Whiskey on the Rocks" ubåds-affære i 1982. Her går det kun delvist som forventet. Den tredje case viser sig at være en ægte afvigelse. Hændelsen viser, at der skal mere end en sovjetisk ubåd, grundstødt nær den svenske flådebase i Karlskrone, til at styrke sammenholdet i det svenske udenrigspolitiske establishment.

Herefter skifter bogen karakter. Mouritzen går nemlig over til en analyse af,

hvordan Finland, Sverige og Danmark har tilpasset sig de farer, som Den Europæiske Union udgør. Forfatteren understreger, at den uafhængige variabel "fare" måske nok har skiftet karakter, men han argumenterer alligevel for, at den nye eksterne fare har effekter på det interne sammenhold. I bogens næstsidste kapitel sammenholder Mouritzen de "gamle nordiske erfaringer" med de nye europæiske udfordringer. Kapitlet indeholder flere interessante og i forskningen relativt forsømte problemstillinger: Hvilke strategier anlægger de nordiske regeringer i forhold til EU; hvordan påvirker deltagelsen i den europæiske integrationsproces de indenlandske inter-institutionelle balancer; udvikler politikformuleringen sig i decentral eller centralistisk retning, og hvordan foretages koordinationen af EU-politik i medlemslandene?

I bogens konkluderende kapitel sammenfattes resultaterne og Mouritzen reflekterer over sin metode. Desuden vil læseren finde betragtninger over mulighederne for at supplere den i bogen gennemførte diakrone (historiske) analyse med en synkron analyse, forstået som en test af teorien om eksterne farer og internt sammenhold på *forskellige* politiske sagområder (*high/low politics* for eksempel). Diskussionen fører frem til det synspunkt, at den såkaldte uforenelighedstese ikke ubetinget kan støttes. Det er med andre ord ikke udenrigspolitik og demokrati som er uforenelige størrelser, men derimod ekstern fare og demokrati. Bogen afsluttes med et afsnit, hvor analysen ganske kort sammenholdes med den neorealisticke teoridannelse.

Som allerede antydnet finder jeg ikke bogen decideret vellykket. Den forekommer ganske fragmentarisk og desuden ufærdig i det sproglige udtryk, vel nærmest det englænderne kalder *a half-baked*

potato. Synes formen udfærdig, er også forskningsdesignet på flere måder problematisk. Om end det må medgives Mouritzen, at den opstillede liste over tesen - udfordringer skaber sammenhold - er imponerende lang, så er også listen over dens antitese - *Sauve-qui-peut!* - ganske lang, men den er fraværende i bogen. Der eksisterer altså måske nok en imponerende kumulativ forskning på området, men den står ikke uimodsagt hverken med hensyn til tese eller konkrete eksempler. Det leder mig frem til en stille forundring over Mouritzens udnævnelse af et kausalitetsforhold til teori - en forundring, som næres af det faktum at Mouritzen sidst i 1980'erne fremkom med en doktorafhandling, som teoretisk og begrebsmæssigt var særdeles sofistikeret. Omgangen med teoribegrebet er i al almindelighed blevet ganske skødesløs i den post-positivistiske tidsalder, men behøver lige Mouritzen at lade sig influere af det? Dernæst må det betvivles, at kunstgrebet med at udskifte begrebet "konflikt" med "fare" er specielt frugtbart, ligesom variationen med hensyn til identifikation af eksterne "farer" er ganske stor (det var jysk). Som allerede anført rækker de udnævnte farer fra Tysklands besættelse af Danmark i 1940 til forberedelsen af madsminkedirektivet i EU's Ministerråd. I den forbindelse må det fremhæves, at Mouritzens kritik af uforenelighedstesen (p. 152) er interessant derved, at den åbner for en demokratisering af dansk udenrigspolitik - EU-politikken dog undtaget, idet Mouritzen jo fremhæver, at det er eksterne farer og demokrati som er uforenelige. Følgen af denne analyse må være, at Folketingets Europa-udvalg må lære at styre sine aspirationer.

Mouritzens bog indeholder mange interessante iagttagelser og udtrykker en prisværdig bestræbelse på at fremkomme

med en teoretisk anlagt analyse af en række meget vedkommende problemstillinger. Synd er det imidlertid, at den formentlig vil skuffe mange interesserede læsere.

Knud Erik Jørgensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Benjamin Frankel (ed.), *Roots of Realism and Realism: Restatements and Renewal*, London og Portland, Oregon: Frank Cass (Cass Series on Security Studies), 1996, 415 og 456 s., GBP 35.00 pr. stk. (hardback).

Når man læser Frankels introduktion til dette store to-bindsværk, får man umiddelbart det indtryk, at det trods den flotte hensigtsserklæring mere handler om gentagelse end om fornyelse. Værkets første pointe er således, at realismens mange forgreninger og eksponenter til enhver tid kan enes om i hvert fald én ting: Forholdet mellem stater er "fundamentalt og uforanderligt konfliktpræget" (p.ix).

Denne simple og pessimistiske formulering af realismen forekommer ikke blot at være utilstrækkelig over for såvel historiske (mest oplagt 1800-tallets stormagtskoncert) som aktuelle eksempler på internationalt samarbejde om opretholdelsen af international orden og sikkerhed. Den yder heller ikke fuld retfærdighed over for en række af de ypperlige repræsentanter for den realistiske tradition, som diskuteres i bogen. Heldigvis anerkendes dette da også i flere af bidragene, hvoraf nogle blandt andet udmærker sig ved at retablere stort set glemte aspekter ved klassiske realistiske tekster eller ved at give dem en ny fortolkning.

I *Roots of Realism* finder man således hos Paul Rahe, Mark Kauppi og Laurie Bagby ikke bare nogle underholdende analyser af Thukydid's filosofiske mesterværk om den peloponnesiske krig. Der leveres også nye fortolkninger af værket, først og fremmest, at Thukydid ikke tilskrev Spartas frygt for Athens stigende magt hele "æren" for krigsudbruddet. Thukydid's opmærksomhed på betydningen af den ændrede magtfordeling er ikke mindst i den neorealisticke tradition blevet betragtet som et lysende eksempel på en strukturel forklaring på opståelsen af krig, men hos Kauppi understreges det, at det i Thukydid's øjne i lige så høj grad var Athens hæmningsløse ekspansionstrang og utilslørede selvforherligelse, altså samfundsmæssige karaktertræk, som skabte frygt hos Sparta og andre bystater (pp. 158-161, 167).

I Paul Rahes udlægning af Thukydid's lære var dette eksempel på *hybris* ikke blot en medvirkende årsag til krigen. Det var også den egentlige grund til Athens forfald. Den ubegrænsede tro på egen overlegenhed førte uundgåeligt til barbari udadtil og tyranni indadtil. Civilisation kan med andre ord ikke opretholdes uden et minimum af selvbegrensning og mådehold (p. 128). En sådan oplysthed støder man ifølge Thukydid desværre sjældent på i praksis, men i Rahes tolkning, som støttes af Laurie Bagbys bidrag, er det ikke desto mindre denne anbefaling - at magtpolitikken må balanceres med et minimum af selvbegrensning - som Thukydid ønskede at videregive til eftertiden. Den udlægning af Thukydid, som leveres i disse bidrag til antologien, er med andre ord en lodret afvisning af den idealisering af den totale og samvittighedsløse stræben efter dominans, som Machiavelli senere anbefalede til den nyslåede fyrste. Endvidere gøres der op med